

igen sűrűn használja fel a költői szép szó megnyilatkozásait. S ezek nála nem holmi citátumok, sohasem formális jellegűek: a klasszikusainktól vett idézetek a tőlük nyert erkölcsi-érzelmi azonosulás energiáját árasztják, a meggyőzés lírai fűtőanyagául szolgálnak, mintegy háttérrel és távlatot adnak tárgy és szónok, eszmei igazság és szónok, gondolati ösztönzés és szónok kapcsolódásának. Folytonosságnak és megújulásnak azt a dialektikáját segítik voltaképp elő, amelyre a szerző olyannyira törekszik: a hajdani vívódások és felismerések lírai foglalatai erőforrássá válnak mai vívódásainkban és felismeréseinkben. Nem példatár itt remekíróink szava, hanem küzdő, önmagukkal a továbblépésért viaskodó emberi formátumok társul hívása, nem üres analógia, hanem kifejeződése annak a hétköznapi nehézségeinkkel szembenező „eszmei heroizmus”-nak, amelyet a szerző valamennyiunktől megkíván.

Aczél György új könyve meggyőzően tanúsítja, hogy mozgósítani és megújulásra ösztönözni csak az az ember képes, akinek szavaiból mozgás és új iránti érzékenység sugárzik. Hit eszménk erejében. (Kossuth, 1979.)

FENYŐ ISTVÁN

Vargyas Lajos: A MAGYAR NÉPBALLADA ÉS EURÓPA I–II

A magyar irodalomtörténészek és Vargyas Lajos között évtizedek óta folyik már a termékeny dialógus. A kiváló folklorista és zenetudós jó néhány esetben készítette megfontolásra vagy ellentmondásra az irodalomtörténet művelőit merészen új érveléseivel, feltevéseivel. A magyar népballada kérdése is a régi vitatémák egyike, hiszen az e tárgyban végzett úttörő munkái, melyek 1960 óta előbb különböző magyar és más nyelvű folyóiratokban, majd 1967-ben *Researches into the Mediaeval History of Folk Ballad* (Budapest) című könyvében kerültek közlésre, nem ritkán kerültek ellentétbe az irodalomtörténet hagyományos megállapításaival. Az eredményeit összegező, kiteljesítő s továbbfejlesztő mostani monumentális munkája is folytatja a kihívást, minthogy a szerző minden lényeges ponton fenntartja benne álláspontját vitapartnereivel szemben. A magyar népballadák értékei iránt érzéketlennek sejtetett, névtelenségbe burkolt irodalomtörténészek

„tévedései” gyakran említésre is kerülnek a könyv lapjain. Mint ezen irodalomtörténész „mumusok” egyike, legyen szabad ezért folytatnom a régi dialógust.

Az első és a legfőbb mondanivaló azonban nem a polémia, hanem a csodálat és elismerés rovatába tartozik. Vargyas több évtizedes munkájának jóvoltából a mű II. kötetében megkapjuk végre valamennyi magyar népballada (pontosabban: valamennyi Vargyas által népballadának minősített mű) hiteles szövegét, legfontosabb változatait, dallamát vagy dallamait, idegen párhuzamainak nyilvántartását, valamint a keletkezésükre, szövegtörténetükre vonatkozó tudnivalók részletes ismertetését. Így a műnek ez a része a további magyar ballada-kutatások alapvető szövegkiadásának tekinthető. Az I. kötet a szerző álláspontjának, koncepciójának a kifejtését tartalmazza a címben megadott kérdésről, „a magyar népballada és Európa” szerteágazó, sokat vitatott problémájáról. A nagyszámú kis értekezés, mely a II. kötetben az egyes népballada-szövegeket kíséri, és a monografikus I. kötet természetesen teljes összhangban van egymással, az egyik kiegészíti, dokumentálja, erősíti a másikat. Csak bámulni lehet azt a következetességet, amellyel Vargyas a balladaköltészet annyi ezideig megoldatlan kérdésére egy jól átgondolt, koherens, minden kérdőjelet megválaszoló elmélettel válaszol, s az egymásnak sokszor annyira ellentmondó tényeket egy logikus és zárt koncepcióba építi – vagy talán erőlteti.

A népballada e szerint az elmélet szerint az anyagilag megerősödő, némiképp már polgárosodni kezdő európai parasztság által a 14. században létrehozott új költői műfaj, mely a nép iratlan költészetében a korábbi hős-epikát váltotta fel. Míg ez utóbbi a rendkívüli hősök rendkívüli tetteivel foglalkozik, a ballada a magánélet, elsősorban a szerelmi, házassági konfliktusok költői műfaja, mely a nép társas összejövetelein közös éneklés során hangzik fel, s melynek létrejöttében költőegyéniségeknek, illetve az írott irodalomnak szerepe nincs. Nem kapcsolódik konkrét eseményekhez, történeti tényekhez, s így a bennük szereplő nevek esetlegesen, tetszés szerint felcserélhetők; tárgyuk tehát nem valakiknek a története, hanem a nép érzelem- és képzeletvilágát megragadó valamely konfliktushelyzet. A népballada szülőhelye Franciaország, ahonnan az új paraszti műfaj termékei igen gyorsan eljutottak – népi közvetítés útján – Európa többi népéhez. A magyar parasztság az elsők között volt az átvevők sorában, a Magyarországon élő, s a 14. században anyaországukkal még élénk kapcsolatot tartó vallon telepeseknek köszönhetően. A népballadáink legértékesebb, ún. klasszikus rétegéhez tartozó alkotások túnyomó többségéről kimutatható a francia eredet, keletkezésüket így a 14–15. századra kell helyezni. A

környező népek a francia eredetű műfajt ezután már magyar közvetítéssel ismerték meg.

Ezt a merész hipotézist Vargyas a teljes európai balladakincset áttekintve, a szövegösszevetések, összehasonlító elemzések lenyűgöző mennyiségével támasztja alá. Több ízben messzemenően helyeselődő módszertani megfontolások mellett tör lándzsát, mint pl. amikor a tipológiai módszer ad abszurdum vitelével szemben sikra száll a konkrét érintkezéseket, átvételeket vizsgáló összehasonlító módszer változatlan jogosultsága mellett, vagy amikor elítéli a népek közötti érintkezések kutatásánál a nyelvrokonság előtérbe helyezését a földrajzi, társadalmi együttélés szempontjának rovására. Mégis, Vargyas népballada-elméletével szemben igen komoly kételyeknek kell hangot adnom, kételyeknek, melyek az elmélet alappilléreit érintik.

Ami a ballada műfajának meghatározását, körülírását illeti, Vargyas kikövetkeztet egy eszményi modellt, s csak azt tekinti igazi balladának, ami ennek megfelel. Hiába tart nyilván az angol, a dán, a román stb. balladakutatás nagyszámú olyan szöveget, mely eltér a Vargyas-féle ideál-típustól, ezek szerinte nem igazi balladák. A kissé nyersebb, esetleg obszcén hang – pl. a dán balladák esetében – már eleve kizáró ok, hiszen ez nem egyezik „a ballada magas stílus”-ával (I. 109.). De nem lehet egy mű igazi ballada, ha kissé hosszabb a kelleténél, ha túlteng benne a mitikus, tündéries elem, ha pontosan megragadható történeti emlékeket őriz, ha egyet s mászt részletezve ad elő stb. stb. Vagyis, ha nem felel meg azoknak a sajátságoknak, melyek az ún. klasszikus magyar balladák ismérvei. Mert míg korábban egyes tudósok a ballada műfaji sajátságait elsősorban az angol, illetve a skandináv balladák alapján határozták meg, Vargyas most a francia balladákat nyilvánítja egyedül eredetinek; mivel pedig ezek többsége nem maradt fenn tiszta formájában, az ezekre jellemző eredeti adottságokat a franciából eredeztetett régi magyar balladák őrizték meg leginkább, s így – bevallatlanul is – ez utóbbiak válnak az európai népballada modelljévé. Vargyas szemléletében az európai parasztság – a skandinávoktól az újjörögökig – valami bámulatos poétikai tudatossággal rendelkezett évszázadokon át. A paraszti közösség mindenütt tudta mi az igazi ballada és mi nem, mégpedig pontosan a Vargyas által felállított normák alapján. Az irodalomtörténész számára, bizony, nehezen elfogadható a költői műfajok ilyen metafizikus kezelése. Egy műfaj meghatározásánál – hacsak nem olyan szigorúan kötött versformával jár együtt, mint pl. a szonett – annak minden változatát figyelembe kell venni, számolva a műfaj fokozatos alakulásával, fejlődésével. Ha valaki pl. az eposz műfaját akarja meghatározni, nem helyezkedhet arra az álláspontra, hogy ennek vagy annak a népnek, illetve kornak az eposzát tekinti normának, s az e

típustól eltérőket „nem igazi”-nak. Hiszen ha Vergiliust venné alapul, akkor már az *Odisszeia* sem nevezhető igazi eposznak a *Mahábhárata*, vagy Milton *Elveszett paradicsoma* még kevésbé. Éppen ezért a balladát is szerencsésebb lenne egy, a Vargyasénál sokkal tágabb és lazább, sokféle eltérő típus létezését megengedő műfaji kategóriának tartani.

A műfaj meghatározása szorosan összefügg eredetének kérdésével. Ezen a téren nem teljesen világos Vargyas felfogása. Könyvének számos pontján síkra száll amellett, hogy a balladát nem költők, hanem a nép teremtette, s hogy a ballada eleve balladaként született, nem pedig más műfajból alakult, mégis ő maga állítja, hogy a ballada egy folyamat eredménye: „Kell tehát hozzá a harmadik és a századik kihagyó” (I. 149.). Ez utóbbi állításával messzemenően egyetérthetünk. A népballada, úgy ahogy azt a nép ajkáról lejegyzik, valóban a közösség által a szájhagyományozódás során kicsiszolt szöveg, s valóban a nép alkotása. „Stilizált, tipikus valóság a ballada világa” (I. 19.), írja máshelyütt helyesen, de véleményünk szerint ez a végeredményre vonatkozik, egy hosszú, esetleg több évszázados folyamat végpontjára, nem pedig a kezdetére. Hogy ez valóban így van, azt bizonyítják azok az újabbkori balladák, melyek kialakulását – a Vargyas által is közölt adatok alapján – nyomon kísérhetjük. Ilyen pl. *Szücs Maris* balladája, melynek eredetijét a vőfélyverseket író Új Péter írta 1822-ben, s mely bizonyos idő múltán, megfelelő változtatásokkal, a részletező és feleslegesnek tűnő sorok, szakaszok elmaradásával a szájhagyományban népballadává alakult. Több más 19. századi ballada is ponyvahistóriák alapján keletkezett, s a véletlen műve, hogy az egészen a legújabb időkig működő népi históriások verselményeiből mikor lett ballada, s mikor nem. (Vö. Takács Lajos: *Históriások, históriák*, Bp. 1958.) De ha ez így volt az újabb időkben, miért kell tagadni ugyanezt a múltra vonatkozóan. A *Szilágyi és Hajmási*, valamint a *Kerekes Izsák* esetében ugyan kénytelen elismerni, hogy „közvetlenül ki lehet mutatni egykori énekesek – költők – epikus darabját, amely a hagyományban átalakult népballadává” (II. 337.), de ezt ritka kivételnek tekintti, bár a „műköltői” eredetet a Rákóczi Lászlóról szóló balladánál is elismeri (II. 347.). A kérdés most már az, hogy ahol nem lehet kimutatni valamely írott szöveget, vagy nem ballada-szerű éneket mint előzményt, ott miért kell ilyenek az egykori létezését eleve tagadni?

Nyilván azért, mert Vargyas szerint ez a nép alkotóképességének a tagadása lenne. De ugyan miért? A nép költői képességét, a folklór értékeit tagadjuk akkor, ha elismerjük, hogy a közösségi megformálás során, a szájhagyományban egy ügyetlen klapanciából is formálódhatott szép ballada? Vajjon a fentebb említett Új Péter, vagy a népi históriások, vagy akár a Szilágyiról és Hajmásiról író 16. századi Szendrői

Névtelen költőknek nevezhetők? Ugyanúgy nem költők, vagyis poéták ők a szó valódi értelmében, mint a név szerint is ismert olyan 16. századi énekszerzők, mint Hegedős Márton vagy Moldovai Mihály, vagy mint a Bornemisza Péter által említett „Thurzó vak lantosa”. Költők helyett csupán „szerzők”-ről lehet ezekben az esetekben beszélni, olyan szerzőkről, akiket a feudális társadalom a szolgák „rendjébe” sorolt, s akik éppen ezért épp eleget forgolódtak cselédek, katonák, parasztok között, de akik mégis felfelé igyekeztek, ha tehették, és büszkék voltak „szerzői” mivoltukra s esetleges írni-tudásukra. Az ilyen énekszerzők továbbörökítették, s esetleg le is írtak szájhagyományból ismert történeteket, de merítettek a magas irodalom alkotásaiból is, közönségük igényei szerint átdolgozva, „népszerűsítve” azokat, miként a Szendrői Névtelen is egy „poéta” írásából merítette Szilágyi és Hajmási históriáját.

„... magunk nem hiszünk a költők előzetes részvételében, legalábbis a legtöbb balladai téma esetében nem” (I. 147.), írja Vargyas. Költők, „poéták” részvételében mi sem! Mikor a kiváló szerző úgy teszi fel a kérdést, hogy vajon a költők vagy a nép alkották-e a balladát, akkor a kérdés rosszul van feltéve. Ugyanis Vargyas itt csak a „műköltészet-népköltészet” alternatívájában gondolkodik, figyelmen kívül hagyva azt a hatalmas köztes területet, mely minden nép irodalmában a kettő között húzódik. Sajnos e köztes terület epikai alkotásaiból magyar viszonylatban igen keveset ismerünk, de szerencsénkre jóval több maradt fenn a lírai műfajokból (szerelmi énekekből, bujdosó versekből stb.) kéziratos énekeskönyveink jóvoltából. Vargyas is párhuzamot von a népballada és a népdal alakulása között (I. 148.), így hát nem jogosulatlan utalni arra a nagyszámú párhuzamra, szövegegyezésre, amely 17–18. századi verses kéziratok és recens folklór-gyűjtések között megfigyelhető. Számos esetben kimutatható így egy-egy népdalnak az írott, „szerzői” eredete, bár a „szerzők” maguk a legritkább esetben érhetőek tetten, hiszen a variálódás nemcsak a folklórban, de a műköltészet és népköltészet közé eső mezőnyben is rendkívül nagyfokú, s ez alól még az igazi „költők”-nek, mint Balassinak a művei sem voltak kivételek.

A költő vagy nép (mely utóbbi alatt Vargyas a feudáliskori parasztságot érti) alternatívája azonban akkor is leegyszerűsítő marad, ha a „költő” helyett a fentiek értelmében vett „szerzőt” értünk. A ballada létrejöttének korában ugyanis a költői mű keletkezése szempontjából a viszonylatok egész rendszerét kell számításba venni. A szerzőegénységgel szemben a hagyományozó, variáló s ennek során újraalkotó közösség, az írásbeliséggel szemben a szóbeliség és a kiváltságos osztályokkal szemben a parasztság (nép) képezi az alternatívát. Ez pedig nem egyszerűsíthető egy személyes (egyéni), írott és nemesi, illetve egy közösségi, szóbeli és népi költészet szembenállására; hiszen a középkorban a

szezőgyéniség alkothat a szóbeliség szintjén is, s ilyen szerzők az úri és népi világban egyaránt léteztek; másrészt privilegizált társadalmi körökben is találhatunk példákat a közösségi formálásra, a szóbeliség és írásbeliség szintjén egyaránt. Írott és szóbeli, egyéni és közösségi, úri (lovagi) és népi alkotás, alakítás, hagyományozódás bonyolult együttesében kellene keresni a népballada genezisének titkait mind a műfaj egészét, mind az egyes balladákat illetően. Mindez nem változtat azon, hogy végül a „nép” körében nyerte el a népballada azt a letisztult s művészileg annyira hatásos végső formáját, amilyennek lejegyzésekor megismerhetjük.

Ez esetben nem kellene erőltetett és filológiailag tarthatatlan érveléssel bizonyítani próbálni, hogy a „katonalány” elnevezésű népballada volt a *Béla királyról és Bankó leányáról* szóló széphistória igazi forrása, holott ez utóbbinak szerzője közli, hogy horvátból fordított; vagy hogy a *Telamon históriája* a Kádár Katáról szóló népballada „irodalmi átdolgozása” (I. 96.), noha a benne szereplő görög személynevek egyértelműen valamely idegen nyelvű írott előzményről vallanak. S főleg nem kellene kereken elutasítani a balladákban szereplő történeti utalásokat, nevek tanúságtételét az egyes darabok keletkezéstörténetének vizsgálatában. A ballada végső letisztult, tömörre vált formájában a benne lévő tulajdonneveknek esztétikai szempontból valóban nincs jelentőségek, s a különböző változatokban a nevek másokkal cserélődnek. Nem érdektelen azonban, hogy a ballada által megörökített konfliktus a nép emlékezetében milyen nevekhez, illetve mely személyekhez kötődik, — különösen ha a történelemből ismert nevekről, személyekről van szó. Az ilyen nevek nyomra vezethetnek a ballada eredetének vagy előzményének kérdésében, s esetleg elveszett hosszabb epikus mű egykori létezését valószínűsíthetik. Itt jegyzem meg, mennyire sajnálatos, hogy a nevek háttérbe szorításának érdekében Vargyas kiadásában a leghíresebb és legismertebb magyar népballadák elvesztik mindenki által ismert hagyományos címüket. A tartalomjegyzékben hiába keressük *Barcsait Kádár Katát*, *Kómvés Kelemennét* és a többi, a balladákat ugyanis a tárgyra utaló címek (pl. *Az elégetett házasságtörő* stb.) alatt találjuk, még olyan esetben is, amikor ismert történeti személyekről van szó, mint Szilágyi és Hajmási, vagy Rákóczi László.

A költő vagy nép kérdésében folytatott polémia során Vargyas meggyőzően mutat rá a népballadák, illetve tágabban az egész népköltészet olyan sajátjaira, melyeket még a legnagyobb költők sem tudnak maradéktalanul reprodukálni. Így „az általánosnak azt a mértékét, az objektívnak, a személytelennek, a mindenkire érvényesnek azt a szemléletét és hangját, ami a balladára és a népi líra komoly tartalmú darabjaira jellemző” (I. 148–149). Ezzel kapcsolatban idézi egy népies Petőfi

vers folklorizálódott változatát, amely az eredetihez képest „személytelen és általános érvényű” lett. Ezután a következő meglepő állítást olvassuk: „Ha még ezek a nagy költők sem tudták igazán, minden jellemző sajátosságával *utánozni* a kész népi mintát, akkor, hogy képzeljük, hogy az egykori, névtelen költők meg tudták azt alkotni” (I.149.). Vargyas tehát azzal véli kétségbe vonni az énekszerzők szerepét a népballadák előtörténetében, hogy nem tételezi fel róluk a népballadák utánzásának képességét. Azt azonban, hogy ezek az énekszerzők, mint pl. a Béla királyról és Bankó leányáról, vagy a Telamon históriája szerzői népballadákat igyekeztek volna utánozni, soha senki sem állította, és azt is csupán Vargyas írja, hogy e széphistóriák a hasonló tárgyú balladák nyomán születtek. Vagyis, eléggé sajátos módon veri el a derék énekszerzőkön a port: kijelenti, hogy mintájuk a népballada, s azután megállapítja, hogy ime, nem sikerült a népballada művészi értékeit megközelíteniük. Azontúl, hogy merő anakronizmus a régebbi kor költőinek, énekszerzőinek valamilyen népköltészet-utánzó szándékot tulajdonítani, bizonytalan az is, hogy mit kellett volna utánozniok. Hiszen, sajnos egyetlen ballada-szöveget sem ismerünk a 19. századnál régebbi időkből. S bár az ekkor feljegyzett balladák jó részének igen régi eredetében semmi ok sincs kételezni, arról semmi biztos tudomásunk sincs, hogy miképp hangzott szövegük a 16. században, vagy esetleg még régebben. Vajon néhány évszázad során nem módosult jelentős mértékben szövegük?

Bár Vargyas könyvében bőségesen esik szó a balladák folytonos csiszolódásáról, a nélkülözhető részek kihagyásáról, vagyis a szöveg állandó formálódásáról, tehát történeti alakulásáról, mégis a balladát már születése pillanatában, vagyis szerinte a 14. században, olyannak tekinti, mint későbbi lejegyzések, legalábbis a legértékesebb klasszikus balladák esetében. Láttuk, hogy szerinte a ballada-műfajt a 13–14. századi francia parasztság a ma ismert formájában hozta létre, amit a magyarországi vallon telepesek csaknem egyidejűleg a magyar parasztság költészetébe is átplántáltak. A ballada francia eredetének kérdéséhez nincs módom hozzászólni, de akár igaza van ebben Vargyasnak, akár nem, az új népi műfaj gyors magyar átvételét felette kétségesnek tartom.

A szerző a ballada születését és európai elterjedését a parasztság életében végbemenő 13–14. századi nagy átalakulással hozza kapcsolatba, amikor is sor került a parasztságnak „az élettel szemben támasztott igényeinek növekedésére, polgárosodására” (I. 98.). Történelmi tény, hogy volt ekkor jelentős átalakulás Nyugat-Európában ugyanúgy mint Magyarországon, de korántsem bizonyított, hogy ez a változás azonos jellegű volt, vagyis, hogy hasonló fejlettségi szinten

történt. Már pedig Vargyas ebben a történések által kellően nem tisztázott kérdésben abszolút bizonyossággal nyilatkozik, kijelentve, hogy a változások jellege és a színvonal azonos volt. Elismeri ugyan városi fejlődésünk elmaradottságát, de – írja – „ezen a szinten szegényebb helyzetünk ne tévesszen meg senkit sem az udvari-főúri és a paraszti művelődési színvonal megítélésében. Ez abban az időben azonos volt a leghaladottabb nyugati színvonallal” (I. 101.). Bár így lett volna! A paraszti művelődés szintjéről sajnos alig vannak megbízható értesüléseink a 14. századból, így hát meglehetősen vakmerőség annak a „leghaladottabb nyugati színvonallal” való azonosságáról nyilatkozni. Az udvari-főúri művelődésről már bőven vannak értesüléseink, s ezek birtokában bizony igen csak nagy színvonal-különbséget állapíthatunk meg a francia és a magyar helyzet között, természetesen ez utóbbinak a rovására. Ezért függetlenül attól, hogy a magyar parasztság a 14–15. század során gazdasági-társadalmi vonatkozásban mennyire közelítette meg a nyugati színvonalat, erősen kételkednünk kell abban, hogy ugyanolyan kulturális igény élt benne, mint francia kor- és sorstársainál.

De még inkább kételyeink vannak Vargyas merész elméletének talán legfőbb pillérével, a magyarországi vallon telepések közvetítő szerepével kapcsolatban. Erre a kényszer-hipotézisre azért van szükség, mert valamivel valószínűsíteni kellett a 14. századi francia és magyar parasztok közötti költészetbeli kapcsolatokat. Arról persze semmit sem tudunk, hogy a vallon telepések ismertek-e, közvetítettek-e nálunk francia balladákat. De nehéz elképzelni, hogy a magyarok, s rajtuk keresztül egész Közép- és Kelet-Európa ennek a néhány magyarországi vallon falunak köszönheti gazdag balladaköltészetét. Legalább arról tudnánk, hogy a magyarországi vallonok különböző más területeken (pl. nyelv, szokások stb.) jelentős hatással voltak az őket befogadó népre. De mindössze néhány jövevényszó átadására következtethetünk. Vagy legalább analógiákkal valószínűsíteni Vargyas, hogy nem ritkaság az olyan eset, amikor néhány, saját etnikumból messzire szakadt telepés-falu az őt körülvevő idegen etnikum költészetét alapjaiban átformálta. Ilyen esetekről azonban nem tudunk; s így a vallon falvak balladaközvetítő szerepében legfeljebb hinni lehet, de bizonyítani azt aligha.

Nem kívánjuk ezzel kétségbe vonni a francia és a magyar balladák közti rokonság tényét, melyre Vargyas bőséges bizonyító anyagot hoz. Sőt bizonyos francia eredetű középkori epikai témák és motívumok magyarországi ismeretére a balladáktól függetlenül is vannak adataink, – elég a Toldi-monda chanson de geste-elemeire gondolnunk. A közvetítés módját illetően azonban semmi biztosat sem tudunk, mint ahogy azt sem, hogy a közös francia–magyar balladatémák milyen költői formában váltak ismertté Magyarországon a 14–15. században. Hogy már

eleve ballada-formában, ez egyelőre csak Vargyas Lajos hipotézise, mint ahogy jórészt feltevés, szuggesztív de többnyire bizonyíthatatlan feltevés egész népballada-elmélete. De azok közé a feltevések közé tartozik, melyek tiszteletet ébresztenek bátorságukkal és következetességükkel s megtermékenyítően hatnak az adott kérdés kutatására. (Zeneműkiadó, 1976.)

KLANICZAY TIBOR

Faragó József: BALLADÁK FÖLDJÉN. VÁLOGATOTT TANULMÁNYOK, CIKKEK

A kolozsvári magyar folkloristák legismertebb filológusa, Faragó József 1922-ben született. Brassóban és Kolozsvárt végezte tanulmányait. Mindig szövegfolkloristának készült, és az is lehetett. Évtizedek óta a kolozsvári Folklór Intézet tudományos kutatója, időnként a romániai magyar népköltészeti gyűjtőmunka egyik irányítója is volt. Maga sokoldalú folklorista, gyűjtőutakon vett részt Románia majd minden magyarok lakta területén, régi kéziratok kiadásában serénykedett, sok magyar népköltési gyűjteményt, antológiát jelentetett meg. Ezek szinte mindegyike tanulmánymeretű bevezetővel vagy utószóval rendelkezik, Kurcsi Minya havasi mesemondóról pedig valóságos kismonográfiát írt. Több kötetben adta ki (Kiss Jenő műfordítóval) a román verses epika magyar fordításait. Vagy 30 könyvet, több száz tanulmányt és cikket publikált. Ezek megbízható adatközlése, filológiai gazdagsága iskolát teremtett. Faragó életműve eddig is jól ismert volt mind a romániai, mind a magyar folklorisztikában. Most a Kriterion kiadó elhatározta, hogy szaktanulmányait gyűjteményes kötetekben teszi mindenki számára hozzáférhetővé. Elsőnek a balladákkal foglalkozó dolgozatok láttak napvilágot. Szerencsés választás, hiszen Románia nemcsak ma a legelevenebben élő magyar balladatermő vidék, hanem vagy évszázada, Kriza *Vadrózsáinak* publikálása óta (sőt már korábról is) balladakutatásunk legfontosabb terepnuma volt, ezen kívül a román–magyar balladai kölcsönhatások mérlegelésében Faragó szava perdöntő. Kitűnően ismeri mindkét nép balladáit (a kéziratot anyagot is), higgadt, filológusi természete pedig biztosíték arra, hogy a bonyolultnak tűnő kérdésekben is az objektív megoldás reményét kapjuk. Tulajdonképpen mindenki tudja, kölcsönhatás van a román és magyar